

JUSTIITSMINISTEERIUM

Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee

Teie 13.03.2024
Meie 18.04.2024

nr 14
nr 10-4/2648-2

Vastus pöördumisele

Täname Teid põhjaliku tagasiside ja ettepanekute eest, mis puudutavad täisealiste eestkoste korraldust Eestis ning vabandame, et meie vastus on viibinud. Nõustume Teie seisukohaga, et eestkoste määramise oluline tõus ning ka teised eestkosteuringus vastuseta jäänud küsimused vajavad edasist põhjalikku analüüsi. Samas on meie hinnangul ennatlik toetada seisukohta, et luua toetatud otsustamise süsteem praeguse eestkoste süsteemi asemel. Samale järeldusele jõuti ka eestkosteuringus, et täielik üleminek toetatud otsustamise mudelile oleks seotud suure riskiga. Toetatud otsuste süsteem ei saa olla universaalseks vahendiks tagamaks kõikide isikute piisav kaitse – isikutele, kes ei ole võimelised oma tahet väljendama, ei ole toetatud otsustamise mudel sobiv.

Töite oma pöördumises välja kohtupsühhiaatriliste eksperthinnangute kvaliteedi ja ebaselged kohtumääruste resolutsioonid. Näete siinkohal selget vajadust praktikat ühtlustada, vaadata üle praegune süsteem ning koolitada eksperte/kohtunikke, aga ka eestkostjaid.

Kohtupsühhiaatria eksperthinnangutega seonduvatest kitsaskohtadest oleme teadlikud ja Justiitsministeeriumi 2024. aasta tööplaanis on eraldi ülesandena kohtupsühhiaatria ekspertiiside analüüs. Kaardistame koos Sotsiaalministeeriumiga andmetele juurdepääsu võimalusi, vajalikke arendusi ja ka õigusaktide muutmise vajadusi.

Pärnu Maakohtusse loodi 01.05.2023 eestkoste järelevalve osakond, mille ülesandeks on eestkoste järelevalve teostamine ning ühtlustamine ja eestkoste valdkonna arendamine, sh koolituste korraldamine nii kohtusiseselt kui ka eestkostjatele. Eelmise aasta jooksul oli osakonna esmane eesmärk saada ülevaade järelevalve teostamise erinevatest praktikatest ning neid ühtlustada. Lisaks lõi Justiitsministeerium koostöös järelevalve osakonnaga eestkostjatele veebilehe „[Eestkostja teejuht](#)“, kuhu on koondatud kõik vajalik info eestkostjatele. Osaliselt ka veebilehe loomise järgselt on eestkostjad leidnud paremini tee osakonnani ning osakond on saanud hulgaliselt pöördumisi, inimesi nõustada ning saanud ka positiivset tagasisidet.

Järgnevalt on osakonnal plaanis koolitada üha rohkem eestkostjaid, et tõsta nende pädevust eestkostetava varaliste ja isiklike õiguste teostamisel ja eestkostetavate toetamisel. Nt toimus 16. aprillil koostöös Saaremaa vallaga eestkoste järelevalve infopäev. Osakond on aktiivselt viinud teabe koolituse toimumisest ka piirkonna füüsilisest isikust eestkostjateni. Taolisi infopäevaid on kavas korraldada ka teistes piirkondades. Osakonnal on võimalik viia järelevalve käigus tekkinud probleemid otse kohtunikeni ning teha kohtunikele ka ettepanekuid eestkoste seadmise menetluse ühtlustamiseks. Osakond on asunud sisukamalt kontrollima ka kohtumäärustes eestkostetava õiguste piiramise ulatust tegeliku eluga ning selle tulemusel on kohtud korduvalt laiendanud eestkostetava õigusi.

Mis puudutab valimisõigusega seonduvat, siis kahtlemata on see üks olulisemaid kodanikuõiguseid. Tuleb aga silmas pidada, et **Eesti Vabariigi põhiseaduse § 57 lg 2 näeb selgesõnaliselt ette, et**

hääleõiguslik ei ole Eesti kodanik, kes on kohtu poolt tunnistatud teovõimetuks. Teovõimetuks tunnistamise asemel on Eestis 2002. aastast alates kasutusel teovõime piiramine.

Põhiõiguse piirangu sisustamisel tuleb aga silmas pidada, et **kohus otsustab alati igal üksikul juhul, kas üldse ja kui, siis mis ulatuses on vajalik isiku teovõimet piirata.** See tähendab seda, et teovõime piiramine täies ulatuses on viimane abinõu, kui teised abinõud on ammendunud, ning selle otsuse teeb erapooletu kohus, arvesse võtmata isiku maailmavaatelisi eelistusi. Pidades silmas neid põhimõtteid on seadusandja loonud kõik võimalused langetamaks praktikas kaalutletud teovõime piiramise otsuseid, muuhulgas jah, ka selliseid, mis lõpptulemusena võivad kaasa tuua valimisõiguse kaotamise.

Asjaolu, et eestkoste uuringu põhjal selgus, et valimisõigus on piiratud 88% eestkostetavatest, viitab sellele, et enamikel juhtudel on eestkoste seatud kõikide asjade ajamiseks. See on eestkoste praktika küsimus (nagu ka eestkostetavate hulga oluline kasv), mis vajab põhjalikku sisulist analüüsi, enne kui hakkame sisse viima kardinaalseid seadusandlikke muudatusi. Saame küll kaaluda tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) muutmist, millele viidati analüüsis, mis seob kõikide asjade ajamiseks määratud eestkoste valimisõiguse kaotamisega (TsMS § 526 lg 5). Juhime aga tähelepanu asjaolule, et see ei pruugi lõpptulemust muuta, sest kohus saab ka edaspidi hinnata, et isik ei ole võimeline mingeid asju ajama (sh realiseerida oma valimisõigust).

Lõpetuseks, Justiitsministeerium on nõus Teie hinnanguga, et Sotsiaalministeeriumi tellimisel valminud eeskosteuuring on oluline samm edendamaks nende inimeste õiguste kaitset, kes vajavad selles tuge, ning näeme, et erinevate sotsiaalhoolekande teenuste näol vastavat toetavat tuge pakutakse puuetega inimestele juba ka täna (sh eestkostel olevatele isikutele). Uurimuses tõstatatud kitsaskohad ja küsimused vajavad erilist tähelepanu ning oma tegevustes võtame neid ka arvesse, kuid suuremad tehtavad muudatused peavad olema kaalutud ning tuginema põhjalikule sisulisele analüüsile. Kavandame võimalusel jätkuanalüüsi, et sisuliselt hinnata peamisi küsimusi, mis esimeses uuringus jäid sisulise vastuseta, ning sealjuures hinnata põhjalikumalt ka seda, kas ja millised muudatused oleksid vajalikud õigusaktides.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Heddi Lutterus
Asekantsler

/*Lisaadressaadid:
Sotsiaalministeerium

Kristel Vaino 58634051
Kristel.Vaino@just.ee